

СЕМАНТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ З'ЯСУВАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ З ОПОРОВИМИ СЕМАНТИЧНО- СИНТАКСИЧНИМИ ОДИНИЦЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті запропоновано новий підхід до аналізу семантичної організації з'ясувальних висловлень в англійській мові. Аналіз проведено з урахуванням семної структури з'ясовуваного опорного сигніфіката головної частини цього типу висловлення. Дається визначення англійського з'ясувального висловлення на підставі його розгляду у другому модусі вияву мови – мовленні. Об'єкт дослідження структуровано на семантичному рівні його реалізації. З'ясовано значущість головної і підрядної частин цього типу висловлень. Досліджено роль підрядного сполучникового засобу як посередньої ланки семантико-синтаксичних відношень підрядності між сигніфікатом та сигніфікативною рамкою складного з'ясувального висловлення. Визначається ключовий компонент в його семантичній структурі. Виявлено особливості семної структури опорного семантично-структурного складника цього висловлення. Чітко простежується вплив значення опорного сигніфіката на семантику цілого з'ясувального висловлення. Розглядається семантична єдність складових об'єкта дослідження. На основі його аналізу описано специфіку формування з'ясувальних висловлень і виділено їхні семантичні типи.

Ключові слова: з'ясувальне висловлення, семантична структура, з'ясовувана головна частина, з'ясувальна підрядна частина, з'ясовуваний опорний сигніфікат, семна структура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Складна категорійна природа з'ясувального висловлення, розгалужена система та різнорівневе моделювання його структурних та семантичних компонентів викликають неабиякий інтерес у мовознавстві.

Аналіз досліджень цієї проблеми. З'ясувальне речення як об'єкт дослідження традиційно вважають різновидом пояснювальних речень, який характеризується тим, що головна його частина без підрядної була б незакінченою як у смисловому відношенні, так і за формальним складом [1, с. 165]. У російському мовознавстві підрядні з'ясувальні речення поділяють на прототипічні, оцінно-модальні, займенникові та катафоричні з урахуванням специфіки конструктивно-синтаксичного, пропозиційно-семантичного, актуально-інформативного і комунікативно-прагматичного рівнів складнопідрядного ре-

чення [5, с. 262]. В англійській граматичній традиції з'ясувальне речення не було виділено в окремий граматичний тип, а розглядалося лише з урахуванням синтаксичної ролі підрядних речень: у розділах граматики про підметові, присудкові та додаткові підрядні речення. Оскільки англійське з'ясувальне висловлення не виокремлено в класифікаційний тип та не було об'єктом поділу на семантичні типи, то актуальним є аналіз цього висловлення на семантичному рівні його вираження.

Мета статті – виділити семантичні типи з'ясувальних висловлень в англійській мові. Досягнення мети вимагає виконання таких **завдань**: визначення та структурування з'ясувального висловлення у другому модусі вияву мови – мовленні (за Ф. С. Бацевичем [2, с. 10]); розроблення методики аналізу об'єкта дослідження на семантичному рівні його реалізації; виокремлення та опису семантичних типів цього висловлення. Матеріалом дослідження є сукупність англійських з'ясувальних висловлень, виявлених у текстах Британського національного корпусу (загальна кількість становить 7282 висловлення) [7].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Семантичну структуру речення розглядають як інформативний зміст, абстрагований від конкретного лексичного наповнення синтаксичних позицій (Н. Д. Арутюнова, В. А. Белошапкова, І. Р. Вихованець та ін.). Ми поділяємо думку, що семантична структура складного речення є поєднанням двох і більше предикативно-аргументних структур, між якими встановлюються семантичні відношення [3, с. 68].

У змістовій організації з'ясувального висловлення розрізняємо його семантичну структуру (вміст) та лексико-граматичну структуру (форма). При аналізі з'ясувального висловлення важливо враховувати і структурні, і семантичні параметри їхньої організації. Перші окреслюють зміст з'ясувального речення загалом. У семантичній побудові висловлення бере участь лексичне наповнення з'ясовуваного опорного дієслова головної частини з'ясувального висловлення та з'ясувальної підрядної частини, напр.: *Yes, I [think] [that I can persuade him to do what you require]* (тут і далі приклади з BNC [British National Corpus - XML Edition 2007]). У прикладі з'ясовуване опорове дієслово [think] зі значенням мислення впливає на формування з'ясувального висловлення. Підрядна частина висловлення [that I can persuade him to do what you require] виражає розгорнуте змістове значення опорного дієслова [think].

Підрядний сполучниковий засіб є формально-семантичним параметром, який переносить зміст з головної до підрядної частини висловлення, напр.: *[[I [feel]] [[that] you find this explanation helpful]]*. У прикладі сполучник *[that]* поєднує головну та підрядну частини висловлення та вказує на змістові відношення між ними. Головна частина запропонованого з'ясувального висловлення *[I [feel]]* з огляду на її значення не є самодостатньою. Інтонація незакінченості головної частини висловлення *[I [feel]]* вимагає на мовленнєвому рівні з'ясувальної підрядної частини *[[that] you find this explanation helpful]*. Крім того, оскільки «валентність є терміном семантики й синтаксису», слід враховувати валентні властивості опорного дієслова *[feel]* головної частини висловлення, що потребує з'ясування [6, с. 55].

До дослідження семної структури опорного дієслова головної частини з'ясувального висловлення застосовуємо **компонентний і валентний (колокації) аналізи**.

Перший етап. Гіпотетично стверджуємо, що у семній структурі значення опорного предиката головної частини цього типу висловлень є з'ясовувана архісема. Досліджуємо семну структуру значення та структурну організацію сем опорного предиката головної частини з'ясувального висловлення. Для цього застосуємо компонентний аналіз для дослідження лексичного наповнення з'ясовуваного опорного дієслова головної частини цього висловлення, напр.: *believe verb* ((1) *feeling / certainty / truth*; (2) *opinion / rightness / truth*; (3) *thought / truth / possibility / uncertainty* (*Oxford advanced learner's dictionary of current English*) [8, с. 1404–1405]).

Другий етап. На семантичному рівні аналізу з'ясувального висловлення валентність (колокацію) розглядаємо як «семантично передбачувану сполучуваність слів» [4, с. 269]. За концепцією Г. Порціга дієслово є центром гравітаційного поля, який «притягає» інші слова, які доповнюють його зміст [9, с. 70–97]. У досліджуваному висловленні лексична семантика опорного дієслова визначає найістотніші умови його сполучуваності з компонентами сигніфікативної рамки. Узгодження значень семантично опорного дієслова та компонентів семантично залежної з'ясувальної сигніфікативної рамки відбувається на основі їхньої семантичної сумісності, напр.: *We believe that Christ has made possible the redemption of all humanity – of men and women equally*.

Дослідження аналізованого висловлення на двох етапах засвідчило, що підрядна частина в них визначається семантичною та грама-

тичною природою з'ясовуваного дієслова головної частини. Розташування, лексичний зміст та засоби поєднання частин у таких висловленнях залежать від валентності опорного дієслова головної частини. У з'ясувальних висловленнях вона є інформаційно неповною і потребує конкретизатора – з'ясувальної підрядної частини. Тому доречно розмежовувати типи з'ясувальних висловлень за лексичною семантикою опорного дієслова головної частини.

Для виділення семантичних типів з'ясувальних висловлень досліджуємо семемну структуру 8 предикатів головної частини цього висловлення: *say, tell, remark, comment, observe, repeat, explain, argue*.

Семемна структура опорного предиката *say* головної частини з'ясувального висловлення має складну структурну організацію і вагоме семантичне наповнення його ядерних семем. На основі компонентного аналізу дефініції *to speak or tell somebody something, using words* (словесно говорити чи розповідати комусь про щось) виділяємо семемі *SPEAKING, TELLING, USING* і *WORD*. З'ясовуємо, що всі семемі є ядерними при формуванні значення аналізованого предиката. Вони як опорні семантичні одиниці реалізуються також через предикат у загальній семантиці з'ясувального висловлення і відіграють визначальну роль при її наповненні значеннями *говоріння; розповідання: He said that all the important things in life are said in Latin*.

Аналіз визначення *to express an opinion on something* (виражати свою думку, погляд чи висловлюватися щодо чогось) опорного предиката *say* засвідчив, що виділені семантичні компоненти *EXPRESSING* і *OPINION* є ключовими при внесенні значення *сказання* (висловлювання своєї думки щодо чогось) в семантику з'ясувальних висловлень: *They say that the increase in confidence has been the highest for some years*.

Шляхом аналізу визначення *to suggest or give something as an example or a possibility* (казати чи наводити щось як приклад або можливість) з'ясовуємо, що в його компонентній структурі є таке семемне навантаження: *SUGGESTING, GIVING, EXAMPLE* і *POSSIBILITY*. Воно сприяє реалізації значення *підказування; натякання; наведення на думку* у з'ясувальних висловленнях: *They said that, by changing the present statutory pensions age – 65 for men, 60 for women – both would have the prospect of a 'flexible decade of retirement'*.

В межах визначення *(of something that is written or can be seen) to give particular information or instructions* ((про щось написано чи побачене) давати спеціальні дані або вказівки) семантично реалізова-

ного предиката *say* виокремлюємо семми *GIVING*, *PARTICULARITY*, *INFORMATION* та *INSTRUCTIONS*. Їхня сукупність описує значення *ствердження; вказування* в межах з'ясувальних висловлень: *They said that almost four million workers stayed at home to protest against the tax.*

Опоровим для підрядної частини з'ясувального висловлення є предикат *tell*. Компонентний аналіз його дефініції (*of a person*) *to give information to somebody by speaking or writing* (*(про особу) надавати комусь інформацію словесно або писемно*) довів, що у його семемній структурі наявні ядерні *GIVING*, *INFORMATION* та периферійні семми *PERSON*, *SPEAKING* і *WRITING*. Ретельне вивчення семантики цього висловлення засвідчило, що опоровий предикат з притаманною йому семемною організацією та відповідно сформованим значенням *говоріння, сказання; повідомлення* відіграє важливу роль при загальній семантизації з'ясувального висловлення: *I told him that I wanted to go walking in the mountains alone.*

Дослідження семемного складу опорового сигніфіката *tell* показує, що в межах з'ясувального висловлення реалізується його значення (*of some writing, an instrument, a sign, etc.*) *to give information about something* (*(про який-небудь твір, знаряддя, знак, тощо) надавати інформацію про щось*). При розкладанні цього значення на елементарні семантичні компоненти розрізняємо такі першорядні *GIVING*, *INFORMATION* та другорядні семми *WRITING*, *INSTRUMENT*, *SIGN*. Вони описують значення аналізованого дієслова, які втілюються у висловленнях з семантикою *вказування; свідчення; пояснювання*: *The survey told us that we had very few 11-19 year old visitors – an age group now catered for increasingly by our educational activities.*

Значення семантично опорового сигніфіката *tell* зі своєю будь-якою семантично залежною сигніфікативною рамкою утворюють семантичну сумісність в межах з'ясувального висловлення. При аналізі опорового сигніфіката встановлюємо, що в з'ясувальному висловленні реалізується його значення *to order or advise somebody to do something* (*наказувати чи радити комусь зробити щось*). На підставі виділення найменших семантичних рис *ORDERING*, *ADVISING*, *DOING* стверджуємо, що вони істотно впливають на формування семантики з'ясувального висловлення і, що семемний склад цього висловлення реалізує у ньому значення *наказу; поради*: *Vlado told me that I must do as he asked – but I could simply make myself appear a fool by reporting news of no consequence.*

На семантичному рівні аналізу з'ясувального висловлення встановлюємо, що в його семантичній структурі опоровим є сигніфікат *tell* зі своєрідним семемним навантаженням. Це підтверджує аналіз його дефініції *to know, see or judge something correctly* (знати, бачити чи скласти тактовно думку про щось), який дозволяє виділити семемами *KNOWING, SEEING, JUDGING* та *CORRECTNESS*. В семантичній структурі з'ясувального висловлення реалізуються через взаємодію семем аналізованого опорного сигніфіката оригінальні значення знання (поінформованості, обізнаності; розуміння; усвідомлення); бачення; складання думки: *She could tell that he was puzzled, and not a little put out.*

Семемна структура опорного сигніфіката *remark* характеризується розрізнявальними рисами *SAYING, WRITING* і *COMMENT*, виділеними при компонентному аналізі його визначення *to say or write a comment about something/somebody* (усно або писемно давати коментарі про щось або когось). Аналіз застосовувався для семантичної інтерпретації формування семантики з'ясувального висловлення. Проведене дослідження довело, що детальний розгляд аналізованого сигніфіката забезпечує ґрунтовний опис цього висловлення. Поєднання встановлених семантичних рис в структурі опорного сигніфіката *remark* сприяє внесенню значень (усне або писемне) зауважування; коментування; тлумачення; до з'ясувального висловлення. Оскільки сигніфікат головної частини цього висловлення семантично скеровує його сигніфікативну рамку, то граничність і взаємодія його семемного складу поширюється на його підрядну частину. Цей факт засвідчує, що ретельне вивчення значення семантично опорного сигніфіката надає інформацію про узагальнену семантичну організацію з'ясувального висловлення: *The then headmaster, Duncan Anderson, remarked that James Paul was 'one of the brightest of a clever band of scholars'.*

Опорний сигніфікат *comment* містить у компонентній структурі його значення *to express an opinion about something* (виражати свою думку, погляд чи висловлюватися про щось) такі семантичні складники: *EXPRESSING* і *OPINION*. На підставі їхнього встановлення опису підлягає семантика цілого з'ясувального висловлення. Сукупність складників відповідного сигніфіката є вихідною базою для його сигніфікативної рамки. Вони наповнюють семантичну структуру цього висловлення значеннями коментування, тлумачення, роз'яснювання

(вичерпне пояснення своєї думки про щось), одне з яких приймається за основу при загальній семантизації з'ясувального висловлення: *The IMF commented that progress had been made by the CAR in the implementation of structural reforms.*

На значення, якого набуває опорова лексема *observe* в з'ясувальному висловленні, впливає її мікроконтекст. В межах найближчого (словесного) і узагальненого оточення аналізована лексема перетворюється на одиницю з двома актуалізованими значеннями *to see or notice somebody/something* (сприймати зором чи помічати когось / щось) і *to make a remark* (робити зауваження). У першому випадку у з'ясувальному висловленні з опорною лексичною одиницею *observe* реалізується значення помічання, примічання: *He justly observes that the great tenor sang best of all in his homeland.*

У другому випадку з'ясувальне висловлення набуває значення зауваження, зазначення: *Mick Channon observed that 'most famous people are 'characters'.*

Семемній структурі значення *to say or write something again or more than once* (говорити чи писати щось знову або більше ніж один раз) опорного з'ясовуваного сигніфіката *repeat* притаманні такі елементарні компоненти: *SAYING* чи *WRITING* і *AGAIN*. Їхня взаємодія один з одним відображає нашарування значення повторювання аналізованого сигніфіката на загальну семантику з'ясувального висловлення: *The women repeated that she was sorry.*

У головній частині висловлень, які належать до з'ясувального типу, у ролі опорного складника вживається сигніфікат *explain*. Підґрунтям з'ясування семантики, яка поширюється на ціле аналізоване висловлення, вважають компонентний аналіз значення *to tell somebody about something in a way that makes it easy to understand* (доступно (дохідливо) розповідати комусь про щось) вихідного сигніфіката з'ясувального висловлення. На підставі аналізу визначено його набір семем *TELLING*, *WAY*, *EASINESS* та *UNDERSTANDING*. Активізація взаємно пов'язаних семем опорного сигніфіката *explain* сприяє реалізації його значення пояснювання (тлумачення) у з'ясувальному висловленні: *Barry Stow of the Practice explained that environmental impact was the primary concern in the present case.*

При ґрунтовному вивченні з'ясувального висловлення встановлено, що у ньому через опорний сигніфікат *explain* реалізується його друге значення *to give a reason, or be a reason, for something* (наво-

дити чи бути причиною для чогось). Невеликий компонентний склад *GIVING* і *REASON* формує через аналізований сигніфікат оригінальне значення виправдання (пояснювання) для з'ясувального висловлення: *She explained that a client of hers had recommended the stock.*

Неординарно вписується в структуру з'ясувального висловлення його опорний сигніфікат *argue*. Неординарність аналізованого сигніфіката проявляється у його оригінальному значенні *to give reasons why you think that something is right/wrong, true/not true, etc., especially to persuade people that you are right* (наводити причини вважання чогось правильним/хибним, дійсний/недійсним та ін., особливо переконувати у своїй правоті), яке привертає до себе увагу своєю своєрідністю в межах цього висловлення. Це засвідчує великий набір семем *GIVING, REASON, THOUGHT, RIGHTNESS, WRONGNESS, TRUTH, UNTRUTH, ESPECIALLY, PERSUADING* і *PEOPLE*, який вбудований в структурі значення опорного сигніфіката *argue*. Синтез виділених семем в межах аналізованого сигніфіката відіграє важливу роль, оскільки сприяє формуванню семантики *переконування, відговорювання (відмовляння)* у цих висловленнях: *He argued that two bodies of the same material but different weights would fall at different speeds.*

У результаті аналізу 44 208 висловлень підраховано, що з'ясувальні висловлення групи «*Communicating, mainly by speaking and talking*» вживаються в них 7282 рази, встановлено кількісне співвідношення, відповідно до якого з'ясувальні висловлення з опорними дієсловами *say* (4568 – 62,73 %), *argue* (1969 – 27,04 %) та *tell* (424 – 5,82 %) більш частотні порівняно з висловленнями з'ясувального типу з опорними дієсловами *explain* (154 – 2,12 %), *observe* (112 – 1,54 %), *repeat* (28 – 0,38 %), *comment* (16 – 0,22 %) і *remark* (11 – 0,15 %) (рис. 1).

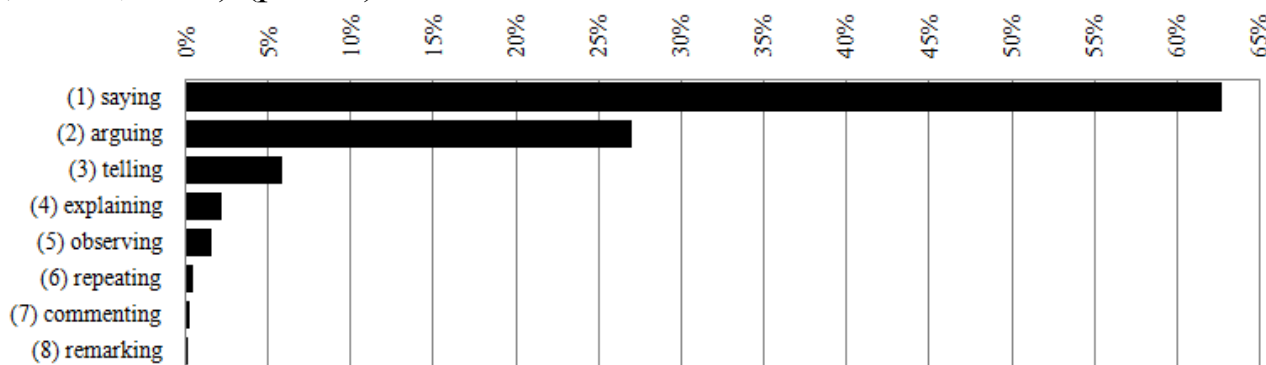

Рис. 1. Діаграма співвідношення з'ясувальних висловлень з опорними дієсловами інтелектуальної діяльності

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Дослідження з'ясувального висловлення в англійській мові засвідчило, що в його семантичній структурі домінуювальним компонентом є з'ясовуване опорове дієслово головної частини цього висловлення, оскільки: 1) його семна структура надає інформацію про семантичну скерованість розгорнутої частини з'ясувального висловлення; 2) в його лексичному значенні закладена здатність відкривати позицію, яку повинно заповнювати підрядне з'ясувальне висловлення відповідної семантичної природи; 3) його семантика є визначальною при визначенні семантичних типів з'ясувальних висловлень. Оскільки запропонований підхід до розгляду з'ясувального висловлення відповідає сучасному етапу розвитку наукової думки, перспективним вважаємо його застосування для дослідження цього об'єкта на матеріалі різних мов.

Література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 608 с.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
3. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1982. – 219 с.
4. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
5. Гладров В. Функциональный анализ сложноподчиненного предложения / В. Гладров // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста. – М. : Эдиторал УРСС, 2002. – С. 254–267.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
7. British National Corpus - XML Edition: XAIRA version 1.23 [Electronic resource]. – Published by OUCS on behalf of the BNC Consortium. – (14 GB). – Oxford, 2007. – 2 DVD. – Requirements: Windows 2000/XP/Vista: DVD-ROM.
8. Hornby A. Oxford advanced learner's dictionary of current English / A. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1600 p.
9. Porzig W. Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen / W. Porzig // Beiträge zur Geschichte der Deutschen Sprache und Literatur. – H., 1934. – Bd. 58. – S. 70–97.

References

1. Akhmanova O. S. Slovar lingvisticheskikh terminov / O. S. Akhmanova. – M. : Sov. entsykl., 1966. – 608 s.
2. Batsevych F. S. Narysy z lnhvistychnoi prahmatyky : monohrafia / F. S. Batsevych. – Lviv : PAIS, 2010. – 336 s.
3. Vykhovanets I. R. Semantyko-syntaksyschna struktura rechennia / I. R. Vykhovanets, K. H. Horodenska, V. M. Rusanivskyi. – K. : Nauk. dumka, 1982. – 219 s.

4. Vykhovanets I. R. Teoretychna morfolohia ukrainskoi movy / I. R. Vykhovanets, K. H. Horodenska. – K. : Pulsary, 1982. – 219 c.
5. Hladrov V. Funktsionalnyi analiz slozhnopodchinennoho predlozheniia / V. Hladrov // Kommunikativno-smyslovyye parametry hrammatiki i teksta. – M. : Editorial URSS, 2002. – С. 254–267.
6. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia / O. O. Selivanova. – Poltava : Dovkillia-K, 2006. – 716 c.
7. British National Corpus - XML Edition: XAIRA version 1.23 [Electronic resource]. – Published by OUCS on behalf of the BNC Consortium. – (14 GB). – Oxford, 2007. – 2 DVD. – Requirements: Windows 2000/XP/Vista: DVD-ROM.
8. Hornby A. Oxford advanced learner's dictionary of current English / A. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1600 p.
9. Porzig W. Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen / W. Porzig // Beiträge zur Geschichte der Deutschen Sprache und Literatur. – H., 1934. – Bd. 58. – S. 70–97.

Стасив Мария. Семантическая организация изъяснительных высказываний с опорными семантически-синтаксическими единицами интеллектуальной деятельности в английском языке. В статье предложено новый подход к анализу семантической организации изъяснительных высказываний в английском языке. Анализ проведено с учетом семной структуры изъясненного опорного сигнификата главной части этого типа высказывания. Предоставляется определение английского изъяснительного высказывания на основании его рассмотрения во втором модусе проявления языка – речи. Объект исследования структурировано на семантическом уровне его реализации. Выяснено значимость главной и придаточной частей этого типа высказываний. Исследовано роль подчиненного союзного средства как посредствующего звена семантико-синтаксических отношений подчиненности между сигнификатом и сигнификативной рамкой сложного изъяснительного высказывания. Определяется ключевой компонент в его семантической структуре. Выявлено особенности семной структуры опорного семантически структурного компонента этого высказывания. Четко прослеживается влияние значение опорного сигнификата на семантику целого изъяснительного высказывания. Рассматривается семантическое единство составляющих объекта исследования. На основе его анализа описано специфику формирования изъяснительных высказываний и выделено их семантические типы.

Ключевые слова: изъяснительное высказывание, семантическая структура, изъясненная главная часть, изъяснительная придаточная часть, изъясненный опорный сигнификат, семная структура.

Stasiv Maria. Semantic Organization of Elucidative Utterances with Keystone Semantic-Syntactic Units of Intellectual Activity in English. The article brings out a new approach to the analysis of semantic organization of elucidative utterances in English. The analysis has been conducted with regard to the seme structure of the elucidated key-significate of the principal clause of the utterance. The definition of the English elucidative utterance is given on the basis of its consideration in the second modus of language expression – speech. The object of the

research is structurized on the semantic level of its realization. The significance of principal and subordinate clauses of this type of utterances is clarified. The role of subordinate conjunctive means as mediators of semantic-syntactic relationships of subordination between significate and significative frames of complex elucidative utterances is researched. Key components are determined in their semantic structures. Peculiarities of the seme structure of keystone semantic-syntactic component of the utterance are revealed. The influence of the key-significate meaning on semantics of the entire elucidative utterance is distinctly traced. The semantic unity of the research object components has been considered. On the basis of its analysis the specificity of formation of elucidative utterances is described and their semantic types are selected.

Key words: elucidative utterance, semantic structure, elucidated principal clause, elucidative subordinate clause, elucidated key-significate, seme structure.

УДК 811.161.1'373

Світлана Шестакова

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРАТИФІКАЦІЮ СУЧАСНОГО ОНОМАСТИЧНОГО ПРОСТОРУ

У статті розглянуто структуру сучасного ономастичного простору, уточнено визначення поняття «ономастичне поле», «ономастичний простір». Додатково обґрунтовано необхідність поділу ономастичного простору на окремі поля, визначено групи онімів, які належать до центру, близькоядерного, ядерно-периферійного та периферійного полів, проаналізовано різні класифікації онімів, запропоновані науковцями терміни на позначення периферійних груп онімів з огляду на рекомендації до побудови ономастичного терміна за точно визначеною термінологічною моделлю. Виявлено спільні й відмінні риси центральних та периферійних класів власних назв. З'ясовано, що для периферії ономастичної системи характерним є тісний зв'язок з основою-мотиватором, непостійність, наявність особливих соціальних функцій (номінативна, інформативна, репрезентативно-ідентифікаційна, агітаційна, атрактивна), вторинність, структурно-семантична різноманітність, юридично-правова закріпленість, використання номенклатурного терміна.

Ключові слова: ономастичний простір, ономастичне поле, ядро, периферія, ергоніми, прагмоніми.

Постановка наукової проблеми та її значення. Концепція системності, висунута Ф. Соссюром, є провідною в сучасному мовознавстві. Невипадковість існування супроводжує слово з моменту його появи в лексичному складі мови. Виникнувши як результат суспіль-